

Săliștencele¹⁾

CAP IX

C E H I I

Spre norocul lor, nimeni nu le mai purta grija. Toți erau neliniștiți. Darabana călăreților răpăia tot mai aproape, praful de pe drum se ridicase în nor nepătruns și buciumul țipa țiuind la poartă.

Benedict Iobaházy se 'ntoarse găfâind : z z

— Ce-i ? — îl întreabă Matia.

— Izbândă ! — țipă Iobaházy. Căpitanii noștri au biruit pe celul Svehla și aduc cu ei 300 prizonieri. Fiindu-le drumul prin partea locului, vreau să înfățișeze regelui urările lor.

Matia își ridică fără de veste capul și 'ndată i se schimbă și vocea :

— Să ne trăiască vitejii ! Și să sfârșim cu glumele și cu mascaradele. Balul, cununiile și celelalte nebunii pe altă dată. Le-a măturat vestea cea nouă. (Intorcându-se spre prietenii cari făcuseră mutre acre) : Nu vă supărați, domnilor, ce-ar zice vitejii dacă ar afla aici un rege de carnaval ? Haide, Mui-kó, desbracă-ți hermelina și piei din ochi. Și voi toți ceilalți, desbrăcați-vă și fiți mulțumiți că odată a fost lumea pe dos în Palota. Acum fiecare la slujba lui ! Bucătarii și ajutoarele să fiarbă soldaților. Am vrut să prăznuim azi frumusețea ochilor femești, dar din nemărginita milă a lui Dumnezeu vom sărbători cu ospătare veselă biruința ascuțitului de săbii. Chelare, câteva butoaie soldaților însetați, iar Domnia-Ta, domnule Iobaházy, dă porunci să se deschidă porțile pentru Palotzy și Tzudar, pe cari îi voi primi în catul de sus.

Zăpăceala și forfoteala ce se iscă, fu nespusă. Jupânul Rostó se apucă de cap, par'că l-ar fi lovit vr'un glonte : „Vai de mine, mor !” Ana Gergely ar fi leșinat, dacă n'o sprijinea la timp doftorul : „Apă, repede !” Matia observă și porunci lui Valvasori s'o ducă în palat și să o lase nițel să se odihnească. Dar mai tare s'a speriat Koriak, pe care l-a apucat un tremur, în toate mădulele, când a

înțeles dintr'o ochire totul și aruncându-se la picioarele regelui, se ruga cu vocea pierdută :

— Milostivire capului meu !

— Haide, ridică-te, cârciumar poznaș ce-mi ești ! Ce să-ți iert ? Doar n'ai greșit nimica. Am făcut o învoială cinstită. Mi-ai dat doi taleri și eu te-am slujit : iată-ți mireasa. Nici eu n'am de ce să mă plâng, nici tu. Așa dar, ridică-te, nu-ți mai toci pantalonii fără rost.

Și luând brațul lui Ștefan Banffy, pe care-l iubia mai mult, se 'ndreptă către palat, dar se întoarse și chemând pe Nicolae Dersffy, căpitanul gardei, îi porunci tare :

— Săliștencele să aștepte hotărârile mele mai pe urmă !

Curtea de carnaval se sparse ca o bășică de săpun. A fost odată.. dar nu mai este și nici nu va mai fi ! Străluciții cavaleri își desbracă fiecare costumul de catifea, dolmanele de brocard și cabadioanele de mătase, își scot cismele de șevro ; Jupânul Rostó se retrase în huceagul din grădină ca un măgar bolnav, pe cele două Săliștence le conduseră în aripa stângă a castelului, numai Vuța ședea în carul gol, ca 'ntr'un fel de „exterritorium” al lui Koriak, și se simțea foarte bine, căci și Koriak era răzimat de-o loitră. Aveau ce să sporovăiască despre plosca de aur, despre bucătar și câte altele. Oh, Ionel dragă, ce 'ntâmplări mari au fost toate astea ! Par'că ar fi o poveste, suflețelule, un basm cu Ilene Cosinzene și Feți-Frumoși...

Iar când răsunară pașii apăsați ai lui Simion Tzudar și ai lui Ladislau Palotzy între zidurile cenușii, fericirea și strălucirea se topise. În locul lor se ivi curtea simplă și liniștită de flăcău cumpătat.

Regele primi pe comandanți în audiență de o jumătate de oră, îi întâmpină în anticameră și le strânse mâna de mai multe ori :

— Bine-ați venit, scumpii mei. Binevoiți vă rog și ședeți la noi.

Dar comandanții știau ce se cuvine și raportară stând în picioare despre întâmplările hărțuelilor și despre asedii, despre îndrăsneala nelegiuirilor lui

¹⁾ vezi *Boabe de grâu*, Anul II N-rele 10-11 și 12, și Anul III, N-rele 1-2

Svehla, despre apărarea lui șireată și îndârjită și despre fuga lui.

— Ați avut destule tunuri ?

— A fost cu noi și tunul Varga ¹⁾.

— Câți oameni am pierdut ?

— Treizeci și patru morți și douăzeci răniți.

— Pe aceștia-i vom îngriji aici — zise regele.

— Maiestate, pe răniți i-am lăsat în diferite locuri să fie îngrijiți, am adus cu noi numai prizonierii.

Se vede că pe rege îl mulțumi numărul prizonierilor, că le strânse din nou mâinile.

— Vă vom sluji și noi cu dragă inimă, îndată ce vom ajunge la Buda. Nici nu bănușiți cât de bine

— Săliștencele să aștepte ordinele mele!

ne-ați ghicit dorința. Ne dădusem cuvântul Nostru regal pentru atâtea capete. E vorba de-o colonizare într'un ținut din Transilvania, unde lipsa mâinei de lucru a prilejuit stări grele.

Sunt niște vlăjgani tot unul și unul — adaugă Ladislau Palotzy, — au brațe de fier, dar nu știu dacă se vor pricepe la lucru. Nu le place altceva decât ce ieau cu puterea dela alții. Stau la îndoială dacă vor fi mulțumiți numai cu ce le dă pământul de bună voe în schimbul trudei lor.

— Eu cred că sunt potriviți — își dete părerea

¹⁾ Un tun vestit al lui Matia, care a fost întrebuintat și la asediul Vienei.

Tzudar. Pe drum, am stat de vorbă cu ei, sunt istoși și s'au săturat și ei de astfel de pâine. Nici haideci, nici soldați. Tristă viață. Față de ei, și lupul incolțit de gonaci e mai domn. Fără îndoială, chibzuiala Maiestății Voastre cu întemeierea de căminuri e binevenită pentru ei. E 'n firea omului să răvnească ceace e mai greu de ajuns.

— Ași dori să-i pornesc chiar azi la drum.

— Pot pleca chiar acum, Maiestate.

— Cu un sublocotenent de încredere pe care-l veți alege Domnia-Voastră.

— Mai potrivită cred că ar fi ceata lui Ștefan Sily.

Audiența se sfârși, regele își luă rămas bun bucuos dela ei și-i întrebă dacă nu i-ar fi oaspeți la cină ?

— Locul comandantului e în tabără între soldați, Maiestate, răspunse Palotzy. Nu-i vorbă, am gusta cu mare plăcere o mâncare pregătită de vre-o frumoasă mână femeiască — cum e vorba — dar viața de războinic cere ca niciodată comandantul să nu mănânce friptură de găscă, în vreme ce soldatul ronțăie posmegi uscați. Noi ne așezăm tabăra aici sub castel, la stânga satului, odihnim acolo până dimineață și mâncăm dela cazan cu toții.

— Dacă-i așa și nu vreți să fiți oaspeții mei — zise Matia, vreau eu să fiu oaspele Domniei-Voastre.

— Vă așteptăm cu credință, Maiestate.

— Voi veni negreșit, iubiților, dar sublocotenentul să aducă prizonierii aici în curte. Vreau să vorbesc cu ei.

De abia plecară comandantii, fericiți de primirea prea milostivă și curtea se umplu de figurile interesante ale prizonierilor crunți, legați între ei cu lanțuri și cu curele. Cehiiăștia erau niște vlăjgani de-un stânjin, netunși și nerași de ani de zile ca sălbatecii. Unii aveau bărbile până la brâu. Hainele atârnavu sfâșiate pe ei ca pe cerșetori. O femeie cu un leac de gust nici nu s'ar fi putut uita la ei.

Regele, după ce-i privi, și 'ntoarse capul fără voe.

— Au o 'nfățisare îngrozitoare. Mi-e teamă că Săliștencele vor lua lumea 'n cap, când îi vor vedea.

— E o simplă părere, Maiestate, observă Bathory, căci în spatele lor călăresc voinicii husari ai lui Sily. Dacă se vor spăla și se vor îmbrăca în alte haine și vor scăpa de vecinătatea husarilor, vor putea fi luați drept bărbați frumoși. Priviți, Maiestate, la umerii și la fața lor, unii ar fi buni și modele pentru statui.

Regele făcu semn sublocotenentului Sily să se apropie.

— Sublocotenente, îi vei duce cu ceata ta până la Sibiiu, la contele de Sibiiu Gheorghe Dotzi, acolo se vor spăla și se vor îmbrăca pe socoteala lui Gheorghe Dotzi, apoi vei avea grije să fie colonizați în Săliște astfel, ca ei să-mi poată deveni supuși credincioși.

Matia împinse pe Voikffy în față :

— Tu vorbești mai bine ca mine limba cehă, cu-

vântează-le și lămurește-le părinteștile mele planuri față de ei.

Regele ordonase mai înainte să fie căutat prefectul contelui de Sibiiu și condus la el în cancelarie.

Jupânul Rostó căzu în genunchi și-și ceru iertare, dacă l-a supărat cu ceva.

— Ridică-te, unchiașule, lasă 'ncolo comediile, cauza în care te-ai ostenit atâta, a fost rezolvată.

Jos în curte așteaptă 300 de soldați cehi, cari vor pleca numai decât la Sibiiu, adică la Săliște. Domnia-Ta nu vei avea nici o neplăcere. Poți să prinzi la căruță și să pleci odată cu ceata. Femeile rămân aicea. Le voiu mărita eu. Singura pedeapsă-ți va fi că trebuie să ascuți scrisoarea pe care voi trimite-o stăpânului D-tale.

Pe semne că 'n timpul acesta, Voikffy va fi ținut vre-o strașnică cuvântare Cehilor, cari se pare că s'au însuflețit peste măsură, căci cu toată grosimea peretilor, pătrunse până în cancelarie strigătul repetat: „Slava Mathias Kralu”.

— Și-acum așterne-te la scris, Colomane, zise regele, întorcându-se dela Rostó și 'ncepu să dicteze cele ce urmează.

Mathias Dei Gratia Hungarorum Rex etc.

Bonum mane Dótz!

Ibi te viros admitto; feminae a te missae pulchres insignesque sunt, sed non Szelistyeiensis esse narratur. Doceo te, nosmet Szelistye venatum autumnale ad reliquias aspiciendas proficiemus judicando an missas easque uno nido enatas essent.

Si non-capitis perderis¹⁾.

— Gata? — întrebă regele.

— Gata, Maiestate.

— Ajunge — zise blând și luând condeiul își iscăli numele: „Mathias Corvinus”, apoi privind la Rostó care îngălbenise ca o stafie, îi făcu semn cu mâna: „Poți pleca, în știrea Domnului”.

CAP X

DOUĂ NUNȚI DE-ODATĂ

Codrul Bakony-ului n'a mai pomenit atâta forfot sub poala sa ca atunci, când au poposit acolo batalioanele lui Tzudar și ale lui Palotzy. Tabere or mai fi fost ele prin apropiere, dar n'aveau prin apropiere vr'un rege.

Au căzut zăvoarele dela cămarile cu mâncări și dela pivniți, pe la vecernie, se rostogoleau butoaie după butoaie și carele greoaie scârțâiau de greutatea slăninilor și-a altor bunătăți.

Către seară văcarul regelui mână câteva vite între soldătime:

— Dela Maiestatea Sa o bucățică de friptură. Porcarul regelui abătu acolo o turmă de porci.

— Dela Maiestatea Sa niște costițe de purcel. De către sat încă se apropie o ceată neagră. Ce

naiba, doar n'or fi și acestea pentru friptură sau de mâncare? Se apropiară vre-o patruzeci de babe.

— Ce vânt v'aduce pe la noi, mătușicelor?

— Ne-a trimis primarul cel bătrân să fierbem mâncarea soldaților.

Da, bine s'a gândit! Mâncarea fiartă de femeie e mai gustoasă, de mult n'au mai gustat așa ceva. Domnului primar însă i se păru că s'a cam pripit cu porunca: se supărară tinerele satului: „Ori ce-ar zice, nu e cu cale să obosească pe cele bătrâne, când și noi eram pe-aci. Așa și pe dincolo, primarul și-a bătut joc de ele, par'că nu s'ar pricepe și ele să facă o fiertură pentru soldați. Să-i fie rușine! Nu-i vrednic să poarte măciuca de primar în mână, dacă el însuși nu-i mai deștept ca o măciucă”. Pe scurt: era să isbucnească revolta. Revolta poate fi potolită numai de puterea armată. Și fiindcă nu era chip să aducă soldații în sat, s'a hotărât primarul să conducă în persoană fetele și nevestele la soldați. Adică la marginea taberii, să se desfăteze și ele măcar de departe de vieața neastâmpărată și vioae de tabără.

N'ai ce zice, frumoasă privesește. Poate că chiar așa la 'ntuneric e mai frumoasă. (Cu toate că femeile nu se tem de soldați nici ziua!) Ici-colo corcurile albe, soldații mănunchiuri pe la focurile de tabără, în fund, mulțimea carelor cu muniții închid zărea, printre ele neliniștea hergheliei de cai, nechezatul câte unuia umple tăcerea nopții. Dar mai minunate sunt grătarele pe cari frig boii luminând câte-un petec de tabără. Husarii se 'nvărtesc sprințenți în jurul boilor junghiași sau stau gură-cască. Boii sfârâie de-asupra grătarelor și vântul duce mirosul ademenitor către sat.

Intocmai cum se simte dincolo de linia parfumul fripturii, tot așa răsbește înăuntrul lor mirosul de mușcată și de levănțică, din buchetele ascunse în sânul fetelor, din ce putem ghici că după ce se vor sătura flăcăii, vor trece linia, chiar dacă din întâmplare va fi oprit și se va 'ncinge un joc vecin cu tabăra, de vor scăpăra scânteii. Cred că până mâine nu mai rămâne nici de leac din trifoiul popei (căci în el și-a făcut cartierul primarul și stat-majorul de femei), îi vor smăcina și rădăcina, căci așa-i moda la jocurile de acum, cu salturi voinicești. Cine vrea să joace în lege, să-și ridice picioarele încât să-și ștergă botul cismelor. Cam pe dos se executa și ordinul lui Palotzy ca tăbăra să se odihnească azi. S'au și odihnit, vorbă să fie. Și-au petrecut până în zori, cu mâncări, cu băuturi, cu țipete și chiote, cu cântece și trânte, încât a doua zi dimineața erau mai mulți răniți ca după o luptă.

Din toate cele spune putem storce două adevăruri adevărate:

a) Că Matia avea vin bun în Palota.

b) Că soldații nu iubesc odihna dacă-i poruncită.

Toți și-au petrecut cum i-a tăiat capul, numai comandantii erau abătuți și nu-și găsiu astâmpăr. Domnii cei mari au cu un simț mai mult: simțul lealității. Matia le-a fâgăduit că vor mânca im-

¹⁾ Cronica lui Toma Kaszoni.

preună și — n'a venit. Ce Dumnezeu l-a fi 'mpiedecat? Se chibzuiu : o fi asta, o fi alta, nici așa, nici altfel nu ieșea bine.

Capriciu de domnitor — sau disgrăție? Nici n'au putut închide ochii din cauză că i-a trecut cu vederea așa în chip special.

Numai dimineața, la strângerea cortului, au rămas holbați, când cetiră pe cort scrisul regelui, cu tibișir : „Ăci și-a petrecut astănoapte Matia și a rămas mulțumit de toate“.

S'au pornit cercetări. Cum a fost? Ce-a fost? Străjerilor cari au veghiat la cort le turuia gura ca morile, jurându-se că nu se poate, e vre-o vrăjitorie. N'a călcat pe-aici picior de strein, numai văcarul care a mănânat boii și porcarul care-a adus porcii.

Aceștia, e adevărat că au fost aici, au băut, au mâncat și-au dat trântă cu soldații și-au căscat și ei gura lângă focurile din tabără la fel și fel de pătânii și istorii.

— Hm! mii de diavoli! strigă Palotzy, care a avut nasul mai mare?

— Văcarul.

— Acela a fost regele.

Nu s'a aflat până azi dacă e așa sau nu, dar trecea ca o legendă din gură în gură că a fost acolo în tabără, a mâncat, a băut și s'a luptat cu soldații și-așa a isbit la pământ vre-o câțiva că și a doua zi se văteau de mijloc.

Aceasta a doua părere e sprijinită și de faptul că Maiestatea Sa s'a sculat cam târziu a doua zi și 'ntreață ziulica a fost cam mahmur. (Deși în palat se șopteau alte năzbătii despre mahmuria Maiestății Sale).

La amiazi se plângea de dureri de cap, nici nu s'a scoborât la masă, dar după masă s'a hotărât totuși să se ocupe de afacerile mai grabnice.

Dela palatinul sosi un curier cu vești despre mișcările Turcilor în Sârbia. Palatinul era de părere să binevoiască Maiestatea Sa să trimită numai decât soli de pace la Sultanul, „căci mai înainte trebuie să ne răfuim cu Friderich“.

Regele se sfătui cu Bánffy.

— N'ai vrea să mergi în solie la Constantinopol?

— E cam încurcată prietenia cu ei, răspunse Bánffy, mă tem să nu-mi pierd capul.

— N'ai nici-o teamă, amice, îți dau cuvântul de rege că voi tăia în schimb zece mii.

Bánffy zâmbi :

— Dar nici unul din cele zece mii nu se va potrivi pe grumajii mei, în locul căpăținei mele.

Cu toate acestea primi solia și încă în acelaș ceas plecă în galop la Buda să-și facă pregătirile de drum.

Regele îl însoți până 'n prag unde își așteptau rândul să fie primite Săliștencele și Koriak. Dar mai erau o sumedenie cu jalbe, un cranic dela Voevodul muntean și un curier dela contele de Pojon.

Mai întâiu, isprăvi trebile serioase, dar în același

timp dete ordin să vină preotul din Palota și să-l vestească ușierul, când va sosi.

Dar sosirea și-o vesti părintele în persoană, căci era gras ca pepelele părintele Makucek Venecslav, și sufla Sfinția Sa ca cimpoiul. Se auzia din a treia încăpere, dealtfel îl vesti ușierul.

— Să poftească : Sfinția Sa, cărciumarul din Buda și româncuța.

Intrară tustrei. Sluga Domnului se 'nchină până la pământ, iar ceilalți doi căzură în genunchi.

— Prea Cucernice, ține-ți capul drept, căci s'ar putea să capeți congestie, Sfinția Ta, dacă și se urcă sângele la cap și te-ar putea lovi damblaua, las' încolo fleacurile ceremoniei.

— Da, Maiestate.

— Vei căsători în capela castelului perechea asta.

— Porunca Maiestății Voastre.

Apoi regele se 'ntoarse către hangiul din Buda și-i puse mâna pe umeri :

— D-ta ești un om de ispravă și cu inima deschisă, mi-a plăcut cinstea d-tale, te fac nobil. Fiindcă nu ai primit plosca de aur, îți dăruiesc pe lângă ea și o sabie de argint.

Koriak nu-și mai putu stăpâni emoția și 'ncepu să plângă ca un copil.

Vuța, care nu pricepea boabă ungurește, se sperie neputând afla ce grozăvie putuse să-i spună „ghemul cela de om“ lui Ionică al ei, încât să-l facă să plângă, căpșorul ei era amețit deabinelea de multele comedii prin cari trecuse, ne mai știind ce să creadă și ce să nu creadă, deci îi șopti românește părerea ei :

— Nu pot crede că e rege.

Un aprod se apropie, îi dete lui Koriak o ploscă de aur, o sabie și-o diplomă nobilitară.

— Koriak de Varpalota — continuă regele, d-ta ești de-acum nobil, vei sluji țara și regele, la nevoie și cu sabia.

— Inima mea bate numai pentru rege — gângăvi Koriak de Varpalota.

— Mai domol, dragul meu, începu să glumească Matia și pentru prima oară i se adresă conform noului rang, mai lasă câteva zvâcniri de inimă și soției d-tale, regele e mulțumit cu dijma. Iară tu — se 'ntoarse către Vuța — încă vei căpăta ce-ai cerut : Bucătarul meu pe timp de-un an. După cununie, pleacă cu voi și bucătarul meu. (Făcu semn cu mâna :) Puteți pleca.

De bucurie, nici nu știură cum s'au trezit afară. Dar după ce s'a închis ușa în urma lor, Vuța o luă înainte ca un miel răsfățat.

Regele strigă preotului :

— Sfinția Ta să mai aștepți o clipă în capelă, căci se prea poate să mai vină o pereche. Mai așteaptă o clipă!

Preotul se opri în tindă.

— Binevoii a-mi îngădui o întrebare care îmi răsări în minte : Ce credeți, căsătoriile se fac în cer?

— Mai toate se fac acolo, Maiestate, căci dragostea-i sădită în inimile noastre de Dumnezeu și El locuște acolo în ceruri.

— Dar dacă regele poruncește cuiva să se căsătorească?

— Regele e unsul lui D-zeu peste noroade. Ce face el, e cu voia lui Dumnezeu.

— Da, dar să luăm o pildă când Dumnezeu a sădit dragostea în două inimi și vine regele și desparte cele două inimi — mai poate fi aceasta voința lui Dumnezeu? Doar voința lui a fost cea dintâiu. Nu poate avea două dorinți față de unul și același lucru.

— Venceslav Makucek se încurcă în ițele întrebării. Grea cumpănă!

— Da, Maiestate, se 'ntâmplă uneori, când regele uită pe Dumnezeu.

— Bine, bine, dar în astfel de împrejurări slujitorii bisericii ascultă poruncile regelui și nu ale lui Dumnezeu.

Venceslav Makucek respiră adânc ca-un urs bolnav — apoi grăi:

— Cauza trebuie căutată în faptul că Dumnezeu e departe, e încet și nu-i răsbunător, iar regele e aproape, repede și răsbunător.

Regele dete din cap afirmativ:

— Ați răspuns bine, *domnule canonic*.

Ușierul de slujbă intră iarăși; ca de obicei, după slobozenia celorlalți.

— Săsoaica dela Săliște! — porunci Maiestatea Sa.

Maria Schramm petrecuse o noapte rea, n'a închis ochii nici cât ai scăpăra din amnar. Părea abătută și ofilită și așa tremura, dar așa tremura, ca lrunza de plop.

— Apropie-te! — îi zise regele cu fineța sa neîntrecută — și nu 'ngenunchia, nu pot privi femeile ingenunchiate. Spune-mi, ai vre-o dorință? Dar nu cumva să-mi ceri ce port pe cap, căci, crede-mă! n'ai căpăta altceva decât o pălărie. Dar dacă vrei să-ți alegi vre-un bărbat, poate și-aș fi de vre-un folos. Răspunde, uită-te la mine 'n ochi!

— Nu 'ndrăznesc, gângăvi ea.

— Vrei să te măriți?

— Voia Maiestății Voastre.

— După cine?

— După cine-mi poruncește Maiestatea Voastră. Regele stete o clipă pe gânduri.

— Hm! Ia, spune-mi și-a plăcut regele cel de ieri?

Maria tăcu.

— Haide, spune fără teamă, că era un rege mai bun ca mine.

Maria își aplecă și mai adânc frumosul ei cap..

— M'am gândit că odată ce pălăria, adică boneta lui cu zurgălăi va ajunge pe capul tău, să-ți ajungă și el sub papuc. Și eu, în cazul acesta îl voi numi maestru chelar la Varpalota. Mai ai ceva de spus?

— Cum e voia Maiestății Voastre, răspunse ea cu vocea tremurătoare.

Maiestatea sa făcu un semn, un aproad înfățișe pe o pernă boneta cu zurgălăi a lui Muikó și-un alt aproad o umplu cu vârf de galbeni.

— Ca să zurăe și mai bine — binevoi să adaoge regele.

Mai rămăsese să se vadă dacă se învoește și Muikó. Doamne Sfinte, primi cu amândouă mâinile și când îl vesti despre noua sa slujbă, era cât pe aci să-și iasă din piele de bucurie și numai un hatăr mai cerea dela regele, că dupăce vrea să rupă cu tot trecutul, să-i schimbe și numele de până acum, care ar face pe toți să-și amintească veșnic de măscăriciul de odinioară.

Noul canonic sfârșia cununia lui Koriak cu Vuța

— De ce te rușinezi de ocupația ta? — îl dojeni regele.

— Doar nebun ești numit de mine. Faptul acesta însuși e o nebunie. Pot eu oare să decretez pe cineva înțelept, sau insul va deveni înțelept prin decret? Ce crezi? O, de-ași putea! Mi-aș înțelepti întreaga țară. Dar și ca nebun numai pe acela îl pot întrebuița care nu-i nebun adevărat. Să știi deci că e trist lucru să se nască cineva nebun, dar e plăcut să facă slujbă de nebun. În ce privește numele: numele din naștere e cel mai prețios dintre toate.

Cu toate acestea, Muikó rămase hotărât să-și schimbe numele, săruta tivul dela haina regelui și cerși un alt nume: „Pentru femeie“, adăogă el drept motivare.

— Bine Muikó, fie și-așa, dar acum grăbește-te la capelă.

Pe buzele regelui flutură un zâmbet șiret, când plecă Muikó. Se gândia : „De multe ori m'ai păcălit, Michiduță, dar cea din urmă glumă tot eu ți-o coc ție !” și chemând pe logofătul Pavel Magyar cel vestit în înfloritură de stil, îi dete ordin să compună o diplomă nobilitară pentru Muikó și să-i fie numele *Bolondoczy*¹⁾ (Cel puțin va înțelege și Dotzi aluzia, când va auzi).

Și în timp ce noul canonic sfârșia cununia lui Koriak cu Vuța în capela plină de slujitorii curții și de tineri cavaleri cari se plectiseau, își așteptau rândul și Maria Schramm cu Muikó.

Magnații se priviră cu înțeles și nu mai isprăviau soaptele : „Amândouă ar fi putut fi ale noastre”.

— Da, dacă nu ne strica regele socoteala”.

„Dacă n'ar fi invidios”.

„Să recunoaștem că suntem de răs : Pe noi ne prosteste să venim aici, ne făgăduiește că așa și pe dincolo și uite pe ce țopârlani își cheltuește bunătate de frumuseți”.

— „Păcat de Dumnezeu, strică orzul pe găște.

— „Las 'că-i și avar : se gândește cam așa : Eu am, căci mi-e mâna lungă. Răcăiți scurtelor, vă cade și vouă”.

— „Să vedem, a treia mai vine ?”

Și-a doua căsătorie fu ferecată, orga muți din nou, dar preotul rămase tot la altar, toți ochii erau pironiți pe ușe. Va veni Ana Gergely ? Și cu cine ? Dar Ana Gergely nu mai veni. Trecură zece minute, trecură douăzeci și tot nu mai veni. Nu va mai fi nici o a treia cununie. Credincioșii se priviră iarăși și clipiră șireți din ochi. Ce să mai aflăm ? Oare nu-i destul de deslușit ?

CAP XI

COSIȚELE SĂCUENței

Ana Gergely era în timpul acesta (după cum spun isvoarele istorice autentice) în cabinetul de lucru al regelui.

Insuși Maiestatea Sa se zăpăcise, dar ce și mai mai vorbesc eu de Maiestatea Sa, el nu mai era rege, era doar un flăcău desghețat.

Când se deschise ușa și foșni rochia încrețită a Anei aducând cu ea o adiere răcoritoare, răsări ca o scântee și alergă s'o 'ntâmpine. Când să-i cadă femeia 'n genunchi, îi prinse mâna și n'o lăsă.

— Mai bine șezi colea, șezi dacă te rog și nu fii supărată pe mine, drăguțo, pentru că sunt regele. Vino mai aproape, mai aproape, nu te teme. Doar regele nu mușcă. Și dacă ai fi bună, ai uita că sunt rege.

Îi cuprinse mijlocelul.

— Vai de mine — se 'ndărătnici Ana — ce-ar zice lumea dacă v'ar vedea pe Măria Voastră...

Se uită cu coada ochiului la Matia și se svârcoli scâpându-i din mâini ca o șopârlă.

Regele s'aprinse la față, ochii lui verzi-albăstrui străluceau și pe buzele lui fără mustețe ardeau vorbele înfierbântate.

— Vezi cum ești ! — o certă el. Dacă'ăș fi așa un flăcău, ți-aș plăcea, acum vrei să pedepsești în mine pe regele. Și nu sunt eu de vină. Port coroana și nu mi-e îngăduit s'o depun, căci e grea. Mă deslătează trandafirul, căci e dulce și ușor, dar nu mă pot apleca să-l ridic, căci mi-ar cădea coroana. Doar înțelegi...

— Lasă-mă în pace, Măria Ta, vă rog...

Ochii lui Matia o priviră lacomi : par'că o mângâiau, par'că o mușcau.

— Spune, nu m'ai putea iubi ? Răspunde ! Răspunde, adevărat, fără teamă, ca unui flăcău dela voi din sat, care te-ar prinde de mână la fântână și te-ar întreba.

Femeia își ridică capul și răspunde :

— Tocmai de aceea, tocmai de aceea, fiindcă nu vă pot închipui altfel, Măria Voastră ! și fața i se aprinse ca jeratecul. Căci nu-l pot iubi pe cel de care mi-e teamă, de cel ce-l iubesc nu mă tem.

— Așa dar, te temi de regele ? — oftă Matia.

— Mi se pare atât de înalt, atât de strălucitor, încât îmi înghiață sângele 'n vine, când mă gândesc că vorbesc cu el.

Matia simți că trebuie să schimbe tactica.

— Bine — zise el par'că nepăsător : — dacă așa stau lucrurile, nici regele n'are 'ncotro, trebuie să s'astâmpere. Nici în copilărie nu-mi plăcea să ții vrabia prinsă în pumni, mâinile mele nu puteau să-i înțelește ticăitul inimei ei speriate.

Nici pe tine nu te voi ținea prinsă și nu te silesc la nimic, dar fiindcă am avut grije de prietenele tale, dece nu aș avea și de tine. Vino, deci, șezi lângă mine să ne înțelegem prietenește, cum să-ți port eu grija.

Cu vorbe stăruitoare o 'nduplecă totuși să șeadă pe banca de marmoră, lângă el.

— Spune drept, n'ai vrea să te măriți ?

— Asta-i dat femeii — răspunde ea rușinoasă.

— Ai pus ochii pe vre-un curtean ?

— Maiestatea Voastră știe pe cine l-am ales — și ochii ei visători se opriră cu tristețe asupra feței lui.

— Pe altul n'ai mai ales ?

— Pe nimeni.

— Hm, urîțico ! — strigă Matia. Acum fă-i și hatărul regelui, scoate-ți ortonul să-ți mai văd odată părul tău minunat.

— Lasă șaga ! răspunde femeia zâmbind, uitând că vorbește cu regele ; — probă că regele a nimerit nota.

Apoi își smulse ortonul de pe cap.

Și ochii marelui Matia se rătăciră un moment pe coroana neagră de păr și 'ncepu să o 'ntrebe gâgâind :

— Poate ai pe cineva acasă ?

¹⁾ Adică : *Dotzy cel nebun*.

— Am și n'am — răspuse fetița alintându-se, ispititoare cum îi șade bine unei gingașe și frumoase fete, acasă la desfăcutul porumbului.

Coroana de păr i-a crescut curajul. Două coroane față în față. Distanța între ele scădea fulgător.

— Ai și n'ai. Ce 'nseamnă asta? Deschide-ți inima înaintea regelui tău.

Acum se deslegă limba fetei, că da, este un flăcău în Brețc, care ar lua-o bucuros și după care și ea s'ar duce, dar n'are zestre și el vrea să se ducă în fața preotului numai cu o astfel de femeie, din zestrea căreia el...

Și în timp ce ea-i înșira detaliile, ce i-a răspuns Pavel Gavrilă prin vecina lui Ion Malnasi și ce vorbă i-a trimis ea lui, mâna regelui s'a rătăcit la cosițele ei, apoi le-a desfăcut, apoi le-a despletit și resfira pe degete părul gădilitor și-asculta, uitându-și de toate, întâmplările și planurile fetei.

Și gurița ei ciripea mereu (povestea era atât de ispititoare) că nici n'ar fi observat șiretenia regelui — de n'o vedea 'ntr'o oglindă de Veneția.

— Vai, țip numai decât! Măria Ta, strigă ea speriată.

— Nu fii... prostuță, doar vorbim — vezi bine — de viitorul tău. Ce și spuneai? Că n'ai zestre? Nu-i așa că spuneai că așa ceva e piedica?

— Da, Măria Ta.

— Atunci... îți voi da eu pământ. Atât pământ îți voi da din șesul dela „Sepși”, numit de voi „Câmpul frumos”, cât poți tu să împrejmuiești cu părul din capul tău, potrivit fir după fir.

Ochii ei s'aprinseră, sângele începu să-i sfârșească la gândul acesta. (Sângele Săcuilor e plămădit cu pământ).

— Și va fi tot al meu?

— Fără 'ndoială, doar ți-l dă regele.

Rămase gânditoare, se vede că închipuirea colinda pe undeva prin Sepși, unde și muntelui i se năzare că-i șes...

— Păi va fi prea mult pământ! — se bucură Ana Gergely.

— Nu-mi pasă să fie și 40 de sate! zise regele.

— Să-ți răsplătească D-zeu, Măria Ta, dar atunci — și de-odată se albi ca peretele și începu să i se sbată pieptul — atunci trebuie să-mi tund părul din rădăcină.

Regele dete din umeri:

— De bună seamă, altfel n'am ști la cât pământ ai drept.

— Vai de mine. Nu vreau!... Să-mi taie părul? Cum poate Măria Voastră să vă gândiți la așa o grozăvie. Aveți milă de părul meu!

Regele răsese și-și înfășură gâtul în caerul enorm de păr.

— Uite, drăguță, glumi regele, se poate și altfel, numai să vrei. Voi smulge un fir pe cel mai lung din părul tău și le numărăm apoi pe celelalte și câte fire vor fi, de atâtea ori vom socoti lungimea firului smuls, bine?

— Oh, Măria Ta, zise fetița zâmbind șiret, cine va fi nenorocitul care va număra părul meu fir cu fir?

— O însărcinare atât de însemnată n'o pot încredința nimănui. Aceasta numai eu o pot face.

Se vede că femeia a făcut un botișor de iepuraș. Știa ea bine că-i șade nespuse de bine mirarea asta:

— Vă hotărâți Măria Voastră pentru aceasta? Oh, ce bun sunteți!

Ea vorbea mai în glumă, mai în bătaie de joc.

— Cel puțin nu te-oi înșela și dacă vei fi cuminte, câte-un fir îl voi număra de două ori.

— Oh, Măria Voastră, de ce mai stați pe gânduri!? Și va ține mult?

— Vezi bine, la atâtea păr trebuie vreme lungă.

Oh, Măria Ta, zise fetița zâmbind șiret, cine va fi nenorocitul care va număra părul meu fir cu fir?

Vre-un an ține, de bună seamă, dar poate și mai mult, după cum vei vrea tu. Ne-am înțeles?

Femeea își descolăci lenes, tăcută și visătoare părul depe grumajii regelui, își scutură capul, încât părul-i acoperi fața și astfel, par'c'ar fi grăit cineva dintr'un cort, zise:

— Incepeți, Măria Voastră numai decât. Smulgeți pe cel mai lung ca măsură. Pe-acesta... e de-un cot și jumătate. Vai! vai! doare! dau peste mână!

Își potrivi gura de plâns, dar după ce i-l smulse, zâmbi dulce, ademenitor regelui, și fiindcă el, voind să afle lungimea firului, îl măsură deschizând brațele, fără să se mai gândească, alergă și ea

două brațe să i se strângă fără de veste, împrejurându-l firul de păr și 'ngădui închizându-și ochii, ca cele rul mijlocelului mlădios.

CAP XII

PARADISUL REGELUI

Nu departe de castelul din Varpalota, în desișul codrului „Bakony” se văd niște ruine. Și ruinele sunt cam neobișnuite în codri, nici haiducii, nici poterile nu-și durează acolo locuințe. Și'n părțile aceastea multă vreme n'au colindat decât haiduci și panduri, când unii dinainte, când ceilalți din urmă.

În vremea lui Matia era încă pădure virgină, între arborii uriași se 'mpleteau vițe de nepătruns că și sălbătăciunile se mișcau anevoe în stufărișul întortochiat; cine și-ar fi așezat aici locuința? Și urmă de oameni deabia cu greu poți descoperi. Câte o vatră arsă, petec negru pe pajiște. Haiducii puneau în frigare câte-un taur sau câte o junincă, adică friptură necântărită. În Bakony nu se mânca deloc carne dela măcelărie.

Se mai întâmpla ca vre-un pustnic prea cucernic să-și înjghebeze ici-colo vre-o colibă. Asta pe vremea când sihăstria era încă o meserie bună și pașnică, în vremea când le cărau bunătate de daruri de prin sate. Sau, cineva ridica vre-un paraclis în locul unede i-au ucis vre-o rudă sau așa ceva. Atâta clădire avea Bakony-ul. Ruinile despre cari am început eu să vă povestesc, au fost o locuință domnească. Fără să vrei te gândești, cine-o fi avut gusturi atât de nebune, încât să-și facă casă aici.

Pădurarii — căci în zilele noastre, trebuie păzită pădurea de oameni, mai demult îi păzeau pe oameni de pădure — spun cam acestea despre ruine:

— Aici era castelul de vânătoare al regelui Matia, dacă insera prin pădure căutând urșii în bărloage, trăgea aici peste noapte.

Babele din Palota, cari văd mai departe și mai cu temei în trecut, spun:

— Aici număra regele Matia firele de păr ale frumoasei săcuence. În fiecare an, începea din nou numărutul, căci vrând-nevrând (poate că *totuși vrând*) le încurca mereu.

În fiecare Duminecă, săcuianca „primia în vizită” pe cucoana Bolondotzy, care iarăși era o frumusețe în vremea ei. (Multă vreme i s'a păstrat portretul în castelul din Palota, până în anul trecut, când conții Waldstein l-au aruncat în pod).

Cu astfel de privilejii cele două femei ședeau în cerdacul boltit, ascultând vuetul pădurii și 'mpletindu-și cu el jalea și bucuriile. Multe lucruri le uniau. Au venit împreună din Ardeal și-același capriciu regesc le-a aruncat în starea de astăzi.

Vorbeau verzi și uscate despre rege, despre planurile lui, despre magnații cari treceau pe acolo. Unu-i mai câine ca altul. În afară de acestea, doamna Bolondotzy știa multe fleacuri, căci bărbatul său

era în legături cu toți magnații, auzia și observa tot ce-i de seamă în lume.

Fără 'ndoială venia vorba și despre a treia frumusețe, măritată cu nobilul Koriak. Magnații vorbeau mult despre ea. Și ei trec pe la „Veverița” (sau la „Plosca de aur” căci așa au botezat hanul), când sunt în Buda. „Plosca de aur” are mulți mușterii. Wolfgang cel cu trei ochi a scăpătat rău de tot, „Bivolul negru” numai atunci nu e cufundat în liniște, când se rătăcește prin cârciumă vre-un liliac și fâlfâie lovindu-se de grinzile tavanului.

Koriaceștii? Să nu le mai purtăm grija. Se 'mbo-gățesc, se mulțesc, îi saltă banul. Nici nu s'ar putea altfel, doar la „Plosca” fierbe bucătarul regelui. Și se știe firea târgoveților din Buda, tot ce-i dela „Curte” are preț să-și dea și cămașa din spate pentru el, sunt în stare să jure că și fumul, care iese din coșul regelui, este parfumat. Ce spune? Bucătarul regelui fierbe la „Plosca de aur”? Neapărat trebuie să gustăm și noi de-acolo! Și curg mușterii ca muștele la miere, pentru câte un loc ajungeau la adevărate lupte. Mai anul trecut Koriak a fost nevoit să mai adaoge o aripă „Ploștei”. Ce idee năstrușnică a avut șireata de Vuța să ceară ca dar dela regele pe bucătarul Pogra!

E drept ca peste un an Pogra s'a întors iar la Palota, ceace a tănuit Koriak, căci în timpul acesta Vuța îi învățase meșteșugul, încât decând fierbe ea, târgoveții laudă și mai nebunește pe Pogra: „Der Mordskerl kocht immer besser”. (Blăstematul, fierbe din zi în zi mai bine!).

Doamne sfinte, ce sucită mai este și soarta. În timp ce asupra „buchetului” strâns cu atâta osteneală de jupânul Rostó se revărsa belșugul din cornul Providenței, colecționarului însuși i-a fost dat să treacă prin grele încercări.

Când s'a întors acasă cu cei trei sute de Cehi însoțiți de husarii sublocotenentului Ștefan Sily, contele de Sibiu i-a strâns recunoscător mâna, măsurând din ochi voinicii ca bradul.

— Strașnic ai fost, nene Rostó! Asta-i o ispravă și jumătate.

— Stăpâne, stăpâne, urma alege. D-l Sublocotenent ți-a adus și-o scrisoare.

Contele luă scrisoarea, îi privi sigilul, și-și scoase cușma, căci era sigilul regelui.

Apoi o desfăcu, o ceti și de-odată se făcu alb ca varul și fruntea i se îmbroboni de sudoare de spaimă.

Apoi făcând semn lui Rostó să-l urmeze, să nu fie de față slujitorimea curții, se retraseră în iatacul de lucru, unde se descărcă cu toată furia înfricoșerii asupra netrebnicului moșneag uimit, Mihail Rostó:

— Ascultă, nebleznic ce-mi ești, care m'ai împins cu sfaturile și cu trâncănele tale blestemate aproape la peire, — dar asta n'o să-ți fie nici ție moale. De-a fi să-mi pierd capul — mai 'nainte ți-l ieau pe-al tău, căci am și eu dreptul paloșului. De nu-i ști să 'ndrepti lucrurile — câinii-ți vor linge sân-

gele! Și de 'ndreptat numai așa se pot, dacă și tu și eu, luăm lumea 'n cap și unde vom vedea în Ardeal vre-o femeie frumoasă, vom aduce-o la Săliște, dându-i pământ, bani și 'n orice chip schimbându-o cu femei dela Săliște, pe-acelea plantându-le aici și pe-acestea în locul lor, ca pe când va veni Maiestatea Sa la vânătoare, să le găsească pe toate frumoase și curățele — și 'n chipul ăsta vom căpăta poate și o prea înaltă laudă ¹⁾).

Așa și făcură. Dotzi, înspăimântat, dete poruncă să-i primenească pe Cehi și-i coloniză în Săliște, după ordin, dându-le pământ din belșug și alcătuind cu ajutorul lui Sily legi speciale, prin care să se poată gospodări și să se simtă bine.

Nu le îngăduia însă să se căsătorească decât numai cu văduve și fete frumoase, spunând că până în toamnă el însuși (Contele de Sibiiu) le va căuta femei ca zânele.

Mare lucru e teama și norul negru e mai înfricoșător decât tunetul. A fost silit deci să plece cu Rostó și cu toții șufarii și servitorii săi, să cutreere Ardealul, căutând fete și femei frumoase de iobagi, — par'că ar fi fost la vânătoare de fasani — căutând să le amăgească la Săliște, pe unele cu vorbe frumoase, pe altele altfel, deschizând lăzile cu comori și scotocind toate săltărașele șireteniei ome-nești.

Vara întreagă s'au ținut numai de aceasta, și încă cu izbândă. Până la sosirea timpului de vânătoare de capre în munții Făgărașului, Săliștea a trecut prin schimbări și transplantări uriașe. Femeile uritele au fost răsfirate în cele patru vânturi, în schimb au îngrămădit acolo puzderie de femei frumoase culese de ici, de colo, încât nu le mai gășiai pereche pe toată fața pământului. Neam de Ceh n'a mai avut parte de așa noroc cu nemiluita ca cei din Săliște. Și cel mai codăș Ceh șchiop și-a făcut rost de-așa o femeie — cum n'a mai sărutat acasă în dalba „Pragă” nici regele Podiebrad!

S'a cam deșertat vistieria contelui, multe pogoa-ne s'au cam înstreinat, căci a fost nevoit să-l mai libereze, dar în cele din urmă a putut ofta ușurat și Contele de Sibiiu:

— Acum poate veni regele!

Și iezii din ăst an dela Făgăraș au crescut mari și sprinteni ca sfârleaza, dar regelē n'a mai venit.

Poate că a uitat, poate că n'a putut veni din cauza trebilor. (Avea doar atâtea pe cap!). Nu-i nimic, va veni poate altădată. Iși va vedea grădina raiului. Căci s'a dus vestea despre satul cu femei frumoase în tot Ardealul, și au poreclit Săliștea „raiul regelui”.

Dar regele n'a venit nici la anul. Dotzi l-a poftit cu un prilej. „Voi veni, voi veni”. Totdeauna: „Voi veni”. Multă vreme, l-au tot așteptat. Dacă auzea că este undeva vre-o femeie frumoasă, Dotzi o aducea la Săliște, „iacă numai așa!” să-i fie grădina mai frumoasă cu un trandafir.

Jupânul Rostó încă s'a mutat la bătrânețe la Săliște, în calitate de „custos pulchritudinis”, „paznicul frumuseții” și supraveghia în numele stăpânirii îmbrăcămintea femeilor, păstrarea feței albe și fragede, fabricând fel de fel de farmece și alifii din ierburi și buruieni, avea grije ca Cehii să nu pună femeile la muncă grea, sluitoare și certa femeile când le prindea că stau la soare să se pârlească.

— Ce crezi, gâsculișo, că mutra asta-i a ta?

Era o slujbă anevcioasă și cu competență largă, pe lângă faptul că era o raritate, căci nimeni n'a mai purtat-o, nici înainte, nici după el. Când a murit el, cel puțin s'au mai puținut cu una autoritățile din țara ungurească.

Avea grije ca femeile să nu umble pe-afară în zilele geroase de iarnă, căci s'ar prea putea să le degere nasul, să nu poarte cisme prea largi, că li se lăbărtează picioarele. Iar dacă se năștea vre-o fetiță el era sortit să-i fie naș: începea să-i oblojească frumusețea încă din leagăn.

Dar ce folos... regele totuși n'a venit.

Odată avea de furcă cu Turcii, altădată se hărțuia cu hâtrul de Friederich. Apoi s'a căsătorit — dar pentru asta ar fi putut veni. Apoi s'a 'ncurcat în noui războaie cu Podiebrad, și n'a mai venit, n'a mai venit în veci!

Și vremea și-a tors firul repede, din regele tânăr s'a făcut bărbat serios, poate că și-a și uitat de raiul lui de grădiniță, cu toate că ea creștea acum prin propriile-i puteri. În ea îmboboceau trandafirii din copilașii nou-născuți, finii lui Rostó, creșteau fete fermecătoare și flăcăi ca bradul... Aceștia se 'nsurau apoi, din mândre primăveri înmugureau noi boboci, frumoși din frumoși... și vestea se răspândise până la Mureș, până la Tisa, în partea cealaltă până la Olt și peste Olt, că este un sat, Săliștea, unde merg la câmp și seceră holdele și greblează luncile, femei atât de frumoase, că numai regii îndrăsnesc să viseze la așa ceva. Fluerul păstorilor suspina vestea, gândurile tainice ale magnaților se 'ncurcau în astfel de planuri de dragoste.

Au înebunit lumea. Toți flăcăii scăpărau să-și aducă nevastă din Săliște. Iar baronii oftau după ibovnice de-acolo.

Săliștea „in floribus”. Treceau pe-acolo roiuri de fericiți și de nefericiți și toți deveneau nefericiți sau fericiți, căci trebuia să li se oprească ochii pe cineva. Veniau aici din depărtări mari, din Ungaria, din Moldova și din Muntenia. Veșnic roiau peștorii în Săliște. Bătrânii și cei însurați mai veniau pe acolo, să mai vadă ceva înainte de a 'nchide ochii.

La 'nceput contele de Sibiiu avea o teamă: că-i vor prăpădi colecția și se va isprăvi, a vrut să facă legi, să oprească „exportul”, dar practica a dovedit contrarul: *mundus se expedit*.

Toate s'au potrivit dela sine. Dacă vre-un ardelean avea vre-o fată frumoasă, fermecătoare, auzia șoptind la spate:

— Aceasta ar fi vestită și 'n Săliște.

¹⁾ Cronica lui Toma Kászoni

Altădată poate că spuneau așa : — „Mare noroc ar avea aceasta în Săliște !”

În Săliște, da, în Săliște ! În vitrină. În visteria frumuseții, pe unde au trecut cu toții și încă hotărâți „să aleagă”.

Așa s'a făcut obiceiul că văduvele, dacă puteau, după împlinirea anului de văduvie, se mutau să locuiască în Săliște, iar pe fetițele cu obrăjorii ca piersica chiar părinții le trimiteau la Săliște în gazdă sau la rude.

Nici nu vor avea sfârșit ! În vecii vecilor nu se vor isprăvi în Săliște femeile frumoase !..

Dar regele totuși n'a mai venit. Nici nu-i mai trecea prin minte că ar mai fi Săliștea pe fața pământului... Îmbătrânise, își bătea capul cu alte lucruri, cu dușmanii din afară, i-a și svântat în bătai, mai mult sânge rău îl făceau magnații oligarhi, pe cari totuși nu i-a înfrânt.

Iar ei erau volnici nevoe mare !

Nu, nu vreau să vorbesc despre Săliște (deși au făcut destule nefăcute și-acolo). Săliștea e un fleac, asta li s'ar mai putea ierta, dar lumea întreagă „gema în jugul oligarhiei”. Se auzise tocmai că regele francez Henric III a dat conților Boilant privilegiul, să aibă drept să ucidă la vânătorile de iarnă, pe ger, doi-trei iobagi gonaci ca să-și încălzească în sângele lor mădulele rebegite. Și grofii au și făcut întocmai, de câteori ! — și Doamne Sfinte, ce departe sunt încă în negura viitorului Robiespierre, Marat și Danton.

Și la noi, oligarhia se hârțuia cu regele, îi storcea drepturi, asupra și chinuia gloata, — dar în curtea sărăcăcioasă a unui săcuiu se juca și alerga de pe acum un băețuș albeneg și vartos care într-o zi se va ivi sub cetății în fruntea țaranilor setoși de sânge, înarmați cu coase șuerătoare...

Dar de-ocamdată numai regele îi mai zădăra.

Când era pace în țară — ei îi erau dușmanii, dar

fiindcă n'a prea avut parte de-o domnie pașnică, nu se putea lipsi de ei, fiind sprijinul său.

În pace ca și'n războiu, veșnic între dușmani, regele a uitat de Săliște, poate că nici odată nu s'a gândit la ea.

Numai odată a fulgerat și numele ei în furtuna frământărilor lumii.

În vremea când Maiestatea Sa își avea încă reședința în Viena, palatinul i-a prezentat un preliminar care înșira amănunțit condițiile de pace ale Sultanului.

Între mulțimea paragrafelor, Matia ceti și pe acesta : „*Maiestatea Sa Sultanul cedează toate cetățile și domeniile intrate în stăpânirea Sa și în schimb cere stăpânirea unui singur sat, localitatea Săliștea*”.

— Dar asta ce-o mai fi ? — întrebă regele contrariat. Și-a pierdut mintea ? Ce vrea cu satul acesta ?

Palatinul zâmbi :

— Dar, Maiestate, știe capra unde-i sarea. Iscoadele lui au simțit că 'n Săliște trăesc cele mai frumoase fete și femei din lume, ar avea de unde să-și primenească haremul.

Regele clătină, cu supărare prefăcută, din cap.

— Și-aceasta ai tăinuit-o până acum !

— Bine c'o spun și-acum — se desvinovăți palatinul.

Regele, care se odihnea în jilțul său sculptat cu capete de leu, în loc să lungească vorba fără rost, arătă spre picioare, cari îi erau înfășurate în pături până la genunchi și zise :

— Iată cine are cuvântul.

Și cine avea cuvântul era — *podagra !*

COLOMAN MIKSZATH

din ungurește de Avram P. Todor

(Sfârșit)

Desene de Demian.

